

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**R. P. Valerii Reginaldi Bvrgvndi Seqvani E Societ: Iesv,
Praxis Fori Poenitentialis**

Ad Directionem Confessarii, In Vsv Sacri sui muneris ...

Regnault, Valère <1543-1623>

Mogvntiæ, 1617

Cap. 23. De obligatione venditorum, & emptorum,

[urn:nbn:de:hbz:466:1-78477](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-78477)

qui donec pretium augeatur, merces suas recondit. Ratio est, quia per id nulli damno causam dat. Quanquam si multi sint qui faciunt idem: ita ut pretium inde notabiliter crescat; distinguendum est, ac dicendum, quod si de communi consilio id faciant (etiamsi ex suppressione cuiusque seorsim spectata, pretium non crescat notabiliter) quisque ad restitutionem tenebitur in solidum tanquam cooperatus ad illationem totius damni. Sin autem singuli seorsim ac solo motu proprio suppresserint; quisque eorum pro sua parte tenebitur, quantum ad idem damnum cooperatus est; iuxta ea quae in praeced. lib. 10. cap. 10. quaest. tertia.

Tertia conclusio. Cum quis merces in civitatem adveherit animo vendendi eas, quando erunt cariores, ac interea illas apud se retinendi aliquandiu, expectando pretii incrementum, non peccare, etiam dato casu quod pretium non augetur, si easdem merces statim exponeret venales; dummodo tamen non differat donec pretium enormiter fiat maius, ut in duplum, vel eo circiter. Haec, quae etiam est Petri à Navar. probatur: quia mercatores, praesertim ij qui foris merces advehunt, videntur hoc ius habere, ut non teneantur statim eas exponere, quando similitum adhuc est sufficiens copia, quae tolerabili pretio possunt haberi (cum maxime aliquandiu expectare sit prudentia) sed tunc demum cum pretium inciperet enorme esse, nisi exponerent: tunc enim, quia tales merces sunt in Repub. habente eo ipso ius ad illas emendas pretio iusto, faceret eidem iniuriam, si diutius tenendo reconditas, magnam caritatem induceret.

TERTIUS MONOPOLII MODVS EST, quando vnus vel pauci congerunt omnes merces certi generis, ut pro suo arbitratu aucto postea pretio, vendant ciuibus nequeantibus tales aliunde habere, cogendo eos tantum dare, quantum ipsi volunt. Quod quidem illicitum esse patet ex aperta iniuria, quae tunc fit Reipub. inducendo caritatem, pro suo arbitratu augendo pretium, quod determinare priuata autoritate non est mercatori concessum: prout habitum est antea in cap. 16. vnde istud monopolii genus tanquam manifestam iniuriam complectens damnatur à Pio V. in bulla de Cambiis; quam habet Nauar. in Enchir. cap. 17. n. 283. littera M. Quod si quis magnum quidem mercium quantitatem emat, sed tamen cum nullo fraudulenter conuenit, neque animo augendi pretium ultra iustum, id fecit; non est censendus peccasse in eo: nisi in certa re, ut solet in frumento, lex aliqua specialis id prohibeat. Namque emptio ad reuendendum, licita est cuilibet mercatori, siue in magna, siue in parua quantitate ea fiat: neque venditoris vnitas est de se inductiua caritatis: cù pretiũ mercium mutetur ex legarum maiore, vel minore indigentia: parumque ad id referat, siue vnus siue plures vendant eas: cum iustum pretium à Reipub. determinandum sit, aut corrigendum, quando circumstantiis debite consideratis, excessum inuenitur.

POSTREMVS MONOPOLII MODVS EST, quando quis vi, aut fraude impedit ne aliunde copia maior mercium importetur: ut manente earum raritate caritas fiat in Repub. Qui modus illicitus est etiam moraliter, ob notabilem iniuriam quae Reipub. fit dando causam caritati, qua ciues granantur, dum compelluntur emere notabiliter carius, quam alioqui emissent, pretio decrescente propter copiam mercium. Non videbitur autem ad restitutionem teneri, si absque vi & fraude impediuerit: sicut nec is tenetur qui pari ratione impediuit ne quis obtineret illud quod alter statuerat ei dare, iuxta ea quae tradita sunt in praeced. parte lib. 10. n. 157.

Ceterum haec quae dicta sunt de monopolis venditorum, intelligenda sunt vice versa de monopolis emptorum, cum facta fuerint ad diminuendum iustum pretium mercium: ut si nauis appulsa, illi qui emere possunt, sibi mutuo dent fidem, se non nisi certo pretio empturos, ut defectu emptorum venditor cogatur pro tali pretio, quantum iustum non sit, merces suas relinquere. Qua in re constat committi peccatum. Attamen si venditores monopolium fecissent, emptores quasi vim vi repellendo iuste possent inter se conuenire, ut nullus nisi certo pretio quod iustum sit, emat. Id enim est prudentia. Aduerte vero obiter, quod etiam monopolium per quod merces non nisi rigoroso pretio emi, aut

non nisi infimo pretio vendi possunt, non inducat obligationem ad restitutionem, quia nihil accipitur supra, aut infra iustum pretium, esse tamen peccatum contra charitatem, arcuando proximum ad sic vendendum, vel emendum, qui alioqui posset aliquid lucri iuste facere.

CAPVT XXIII.

De obligatione venditorum & emptorum.

SVMMA RIVM.

- 334 Quinque obligationes venditoris.
- 335 Praemitenda explicatio difficultatis; an necesse sit vitium mercis declarari in illius venditione.
- 336 Si venditor defectum mercis celet, mensiendò eam carere omni defectu, venditio nulla est, ipseque tenetur ad restitutionem damnum inde secutorum: non autem si defectum celet tantum reticendo ipsum.
- 337 Peccat contra iustitiam cum obligatio ad restitutionem qui non detegit notabile vitium mercis (scilicet si modicum) quod emptori adferet detrimentum, nisi & ipse idem vitium ignoret.
- 338 De dubio, an peccet contra charitatem qui vitium mercis non detegit emptori, qui emeret, etiam si illud nosset.
- 339 Quatenus peccet qui vendit vnã rem pro alia.
- 340 Quatenus qui rem mixtam vendit pro pura. Et an sciens rei venalis virtutem occultam, teneatur illam emendo, ascendere in pretio.
- 341 Nonnulla certa de difficultate, an possit quis merces suas vendere pretio corrente, quas scit ob futurum aliarum aduentum, paulo post minus valituras.
- 342 Quiddam aliqui contradicant, nihil eo committitur contra iustitiam.
- 343 Quatenus contra charitatem.
- 344 Solutio duarum obiectionum.
- 345 Quando peccet qui priuatum sciens statuto principis minuendum pretium tritici, aut valorem pecuniae vendit, aut mutuo dat secundum communem estimationem.
- 346 Quando peccetur in quibusdam aliis similibus casibus.
- 347 Obligationes propter emptoris.
- 348 Obligatio emptoris priuonendi venditorem de valore rei supra pretium quod offert, & ad rescindienda damna ex illius culpabili mora soluendi: secuta.
- 349 De empto ex aliena pecunia, cuius sit.

PRIMA obligatio quam venditor contrahit ex venditione, est, quod teneatur rem venditam tradere emptori, & in ipsius dominium, aut quasi dominium transferre. Vbi aduerte, venditorem dici tradere dominium rei venditae, quando vendit res corporales, quarum est dominus, ut fundũ, domũ, &c. tradere vero quasi dominium, quando vendit res incorporales, ut iura, actiones, seruitutes, annuos redditus, &c. Quod si venditor non sit dominus rei venditae, neque dominium, neque quasi dominium illius traditi, sed tantum dat conditionem, & causam vsucapiendi, ex lege Clauib. ff. De contrahenda emptione & venditione. Vnde si quis rem alienam vendat, emptor qui illam bona fide emit, statim accipit ex empto eandem possidere, vsucapio incipit: adeo ut intra tempus legibus constitutum (de quo in praeced. libro. 10. nu. 297.) possit illam sibi praescribere tanquam à se possessam titulo & iure emptionis. Secunda obligatio venditoris est, ut teneatur rescindere venditionem factam vi, metu, aut dolo. Tertia, ut teneatur restituere quidquid accepit ultra iustum pretium, ac damna emptoris, sique passus est ex venditione vi, dolo, aut metu facta. Quarta, ut teneatur de euictione, id est, si aliquis ab emptore petat rem emptam tanquam suam, dicens eam esse sibi obligatam, aut aliquod ius in ea habere, emptor ipse recursum habeat ad venditorem, qui debet ei assistere, cumque seruare indemne, prout ante in praeced. cap. 14. dub. 1. propositione 2. expositum est. Quinta, ut teneatur detegere occultos defectus rei venditae. De qua D. Thom. & interpretes ipsius 2. 2. q. 77. art. 3. pluresq; alii quos Petrus à Navar. refert. in lib. tertio de restit. cap. 2. dubit. 7. in initio. quibus accesserunt Gregorius à Valent. 2. 2. d. sp. 5. q. 20. punto 2. Lud. Molina in citato tract. 2. disput. 353. nonnullique alii specialem enim

334

habet difficultatem, cuius explicationem oportet consequenter tradere.

De venditoris obligatione manifestandi defectus mercis, quam proponit venalem.

335. **A**D HUIUS explicationem premitendum est primo, quod triplex in genere possit esse defectus rei venditæ, unus in substantia illius, ut si aurum falsum pro vero vendatur: vel vitrum pro gemma. Alter in quantitate, ut si mensura diminuta vendatur pro integra: tertius in qualitate, ut si res vendatur tãquam habens aliquam vim ad curandum, vel ad alium effectum, nec talem habeat. Præmittendum est secundo, quod quilibet horum defectuum possit esse vel manifestus, ac per se notus omnibus: ut cum venditur equus alterum oculum habens effossum: vel occultus, & qui non facile pateat. Qui potest adhuc esse triplex: unus per quem usus rei sit emptori noxius, alter per quem idem usus sit eidem periculosus, & tertius per quem res quæ venditur, vsui nulli sit ipsi emptori. Prænotandum est tertio, quod defectus interdum talis sit, ut si emptor illi sciret, rem pro nullo pretio emeret, interdum vero, ut etiam si sciret, nihilominus emeret, licet forte non tanto pretio. Prænotandum est quarto, quod aliud sit occultando defectum, descendere in pretio iuxta exigentiam eiusdem defectus: & aliud non descendere. Item quod aliud sit venditorem defectum rei venditæ tacere, & aliud asserere quod ea nullum habeat. Itemque aliud, siue illud tacere, cum interrogatum est num res vitium habeat; & aliud sine tali interrogatione tacere.

Quibus ita præmissis, de proposita obligatione sic dicemus, ut certa ab incertis distinguamus: sicut post Medinam in C. De rebus restit. q. 34. faciunt Petrus à Navarra in citata d. ubi. septima, & Petrus Aragonius ad memoratum D. Thomæ art. tertium.

Certa inter Doctores de proposita obligatione.

336. **C**ERTVM IGITUR EST PRIMO, quod si venditor rei defectuosæ dicat eam non esse defectuosam, contractus sit nullus, si defectus talis est, ut veritate cognita, res nõ emeretur, taliterque vendens teneret resarcire quodcumque damnum ex eiusmodi venditione subssecutum, siue defectus sit occultus, siue manifestus. Cuius nullitatis ratio est, quia dolus tali contractui causam dedit: quod sufficit ad hoc, ut inuoluntarius esset, & per consequens nullus, cum ad rationem cuiuscumque contractus humani spectet ut sit voluntarius. Obligationis vero ad restitutionem ratio est, quod cuiusvis damni culpabiliter ab aliquo dari facienda sit à dante compensatio, ex Cap. finali De iniuriis & damno dato. Nec refert quod defectus fuerit manifestus, & ideo ignorantia illius facile vitari poterit, quia emptor à venditore audiens rem quam emit, defectu carere, excusatur non asponens aliam diligentiam ad inquirendam veritatem. De quibus videri potest Molina in citato tract. 2. disput. 333. concl. 1. & 2.

CERTVM EST SECUNDO, quod vitia manifesta quæ facile cognosci possunt, non teneatur venditor explicare, nisi, videat emptorem laborare imperitia & inanimadvertentia inuincibili. In tali casu enim iniustitiam perinde committeret, ac celans defectum occultum: non vero extra eundem casum, seu cum emptor ex sua negligentia non advertit ad defectum ipsum, quia cum poterit ignorantiam suam vincere, debet sibi imputare illud, quod fuerit ex ea factum, non ite venditori; qui tacendo cõsuluit rei propriæ, quod cuiq; licet, quando non est ideo causa damni alieni. Id quod expresse D. Thomas docet in citato art. 3. Tenebitur tamen venditor restituere quicquid acceperit excessivum, iuxta rei qualitatem: quia acceptio est iniusta, ideoque restitutione ad æqualitatem iustitiæ reducenda.

CERTVM EST TERTIO, quod vitia occulta non dicentur contra iustitiam peccet, quando ab emptore rogatur an res careat vitio, vel quando petitur ad usum, ad quem vitium, quo laborat, reddat eam inutilem, aut parumabilem. Ratio est, quia venditor tenetur ex officio in tali casu aperire ementi conditionem rei quam exponit venalem. Alioquin enim ianua aperta esset multis fraudibus, quas emptores

perinde non possent vitare, ac quando permitteretur emptori in pretium dare res, aut pecunias vitatas, venditore non monito de vitio. Deinde, ut Medina in fine memoratae quæst. 34. habet, si venditor sciat, aut coniciat emptorem à se emere ad aliquem usum, credendo ad eundem valere, sibi que profuturam, cum in eo decipiatur, ille tenebitur huic veritatem intimare, alioquin obligabitur ad resarciendum emptorem interesse, neque sufficit quod in pretio defendat, nec plus accipiat, quam res valeat. quia licet inde excusetur à peccato superuentionis, non tamen à dolo, & culpa iniusta deceptionis.

CERTVM EST QUARTO, quod item non dicentur vitia occulta, si vendat iusto pretio (tantum scilicet descendendo in eo quod lege, aut communi æstimatione taxatum est, quantum ratione eorundem vitiorum minuitur ipsarum rerum valor) non peccet contra iustitiam, & ideo nec teneatur restituere. Probat, quia nulla iniuria fit in eo, cum tantummodo accipiat iustum pretium. Attamen si tunc emptor cognita veritate non emeret, contractus est nullus cum sit inuoluntarius, non autem si emptor cognita veritate emeret nihilominus, quia erit voluntarius. Neque obstat quod eo pretio minime emeret, quia id non sufficit ad reddendum talem contractum inuoluntarium, cum rationabile fuerit, ut vellet emere iusto pretio.

CERTVM EST QUINTO, peccare contra iustitiam, & ad restitutionem teneri periculis venditorum, qui occultat eiuſdem talem defectum, ex quo damnum temporale, vel illius periculum securum sit emptori, ut si quis alteri venderet domum pestiferam, vel militi equum infirmum, vel homini infirmo vnam medicinam ei inutilem, pro alia vitili, & sic de alia re, quæ non esset vsui emptori, ut si crederetur quærere vinum, vel frumentum diu seruandum (secus si statim conſumendum) & venderetur eiusmodi quod non posset seruari. Ratio est ex D. Thom. loco cit. quod occasionem periculi, aut damni, alteri dare nulli sit licitum: etiam si nemo lege iustitiæ, vel charitatis cogatur consilium auxiliæ periculis, & damnis eripatur, nisi id incumbat illi ex officio proprio, vel alter ille graui indigentia premarur.

Procedit autem istud etiam respectu tertie personæ, hoc est, quando ex huiusmodi venditione sequeretur detrimentum tertie personæ: ut quando emptor emeret aliquid, quod statim reuenditur esset alteri, tãquam non vitiosum. Quamquam tunc sufficit declarare vitium rei, postquam emptor iam illam emit & antequam reuendat prout Caiet. ad cir. D. Thom. locum notat, & post eum Navar. in Enchir. cap. 23. num. 89. simul monens, quod etiam habet Sorus lib. 6. De iust. & iure, quæst. 3. art. 2. concl. 2. non sufficit declarationem fieri confuse, ut cum vendens equum dicit se nolle teneri de villo eius defectu, sed requiri ut speciatim declaret defectum, quem ipse nouit. Multo autem minus, si dicat se vendere, siue sit claudus, siue cæcus, siue calcitro, &c. nominando cum defectu quo labore, plures alios manifeste falsos, ut in eis mentiendo aperte, putetur & in occultis mentiri.

Admonet quoque Molina in ead. disput. 333. ac late tractat post septimam conclusionem, quando vitia non reddunt rem notabiliter minus vitalem ad id, ad quod emitur. venditorem nõ teneri illa manifestare, etiam si præsumat, quod si emptor ea cognosceret, non emeret. Rationem adfert, quia hæc res moraliter accipienda est tanquam iustificabilis ex circumstantiis, nimirum quia si artifices teneantur manifestare quoscunque defectus, etiam minimos rerum quas exponunt venales, vix ipsis vitale, immo damnosum esset ipsorum artificium. Inde enim multum de pretio iusto detraheretur, deterretis emptoribus vitiorum manifestatione, quorum plerique etiam ab emendo reuocarentur. Vnde magnam occasionem timorati acciperent tentationis agendi contra conscientiam, præsertim videntes ceteros vitia celantes, & lucrari, & abundare emptoribus. Accedit quod etiam iustitiam dicitur detegenda esse in venditione vitia rerum venalium, id tamen sit accipiendum cum benigna interpretatione, quam exigit commerciorum conferuatio in Re. pub. & hominum fragilitas, quæ non patitur numeris imponi onus nimis graue, quale sane est venditorem teneri quæcũq; et leuissima, 13. reuentalis vitia manifestare, ut

experientia potest abunde docere. Admonuerim etiam obiter venditorem, si sciat, quod emptor velit rem quam emit statim consumere, posse totum pretium recipere, nulla facta declaratione, quod seruari non possit. Cum enim res habeant valorem per ordinem ad vsum humanos, & res illa ad vsum præsertim tantum valeat, quantum si haberet dispositiones sine conseruantibus, sit vt toto pretio currente, iuste vendi possit.

CERTUM EST SEXTO, quod venditor à culpa excusetur, si ignorans rei defectum, vendat eam bona fide pro pretio quod ipsa valitura esset, si nō haberet talem defectum. Ratio est, quia ignorantia, nec fraudulenta, nec dolosa excusata culpa. Quando tamen venditor defectum rei cognouerit, tenebitur ad instantiam emptoris rescindere contractum reddito pretio, & recepta re cum fructibus, si quos protulerit, deductis expensis, vel eum ad æqualitatem reducere, prout æquitas postulat. Vnde licet talis contractus valeat, tamen aduersus venditorem in foro externo datur actio, vt vocant, quanto minoris, iuxta legem Iulianam, in principio, ff. De actionibus empti. De qua re Molina in præcedenti concl. 3. vbi D. Thomam, aliosque plures in eandem sententiam refert. Quod si defectus talis esset, quem si emptor habens perfectum, nullo modo rem eiusmodi emerit; dabitur in foro externo actio, quæ dicitur redhibitoria, seu ad rehabendum pretium datum; etque in conscientia contractus inualidus, quia emptor in eo, non modo non consentit in pretium excessiuum, sed nec in ipsum contractum, qui ea de causa inuoluntarius est, & per consequens iudicandus in conscientia inualidus.

Dubia de proposito obligatione.

PRIMUM est, an defectum occultum tacens ei, qui illo non obstante rem emerit quidem, non tamen pro tanto pretio, peccet, saltem contra charitatem, etiam si in pretio descendat quantum idem defectus exigit, atque solummodo iustum accipiat?

De hoc sunt oppositæ sententiæ. Nam Medina Cod. De reb. restit. quest. 34. dicto 3. partem affirmantem sequitur, iniquens, peccatum in eo committi contra charitatem; hæc potissimum ratione adductus, quod sicut ille contra charitatem peccat, qui à suo debitore clam accipit debitum, quod ille paratus esse soluere; sic pariter peccatis, qui occulte ab emptore parato soluere, accipit pretium sibi ratione mercis debitum. Cæteri autem partem negantem, hoc est, non modo contra iustitiam, sed nec contra charitatem peccatum in eo committi, tenent congruenter doctrinæ D. Thomæ in eod. art. 3. cuius fundamentum est, quod ea ratione vendens ad vitandū proprium detrimentū, iure suo vtatur dum occultat defectū suarum mercium, vt possit eas distrahere. Nam secundum legem charitatis quisque potest sibi ipsi consulere potius quam alteri: præsertim quando non datur ei causa damni, sed ipsum solummodo permittitur euenire, prout in casu proposito contingere supponimus. Accedit quod vt emens rem defectu carentem pro defectuosa, dum modo illius iustum pretium soluat, non teneatur integritatem illius manifestare venditori; ita nec venditor teneatur emptori detegere vitium rei defectuosæ, dummodo pretium pro rei qualitate iustum non excedat. Ad argumentum autem Medinæ respondetur, peccatum esse à debitore suo clam ipso debitum accipere, eo quod iudicis officium in eo vsurpetur; non autem, quod proximus in eo decipiatur. At in nostro casu non vsurpatur officium iudicis, sed accipitur pretium de manu emptoris, illudque iustum, & in quo soluendo ipse dici non potest rationabiliter inuitus: Cum enim, vt supponimus, rem ipse alias empturus esset, non potest iuste conqueri, cum ei datur tali pretio, quod iustum moderatumque sit.

Secundum dubium; an peccet vendens rem vnā pro alia, aut mixtam pro pura.

Hic dubio occasione dat, quod res in substantia similes possint esse diuersæ in qualitate; ratione cuius vnā censetur pretiosior altera, vt in hac regione vinum Arbofianum vno Dolano; itemque vnā res admittat alterius admixtionem, vt vinum admixtionem aquæ, vnde minoris valoris esse iudicetur.

Respondendum est autem, quoad priorem dubij partem, fieri posse, vt sine peccato vnā res vendatur pro alia, quia in venditione cuiusque rei, æstimatio desumenda est, non ex illius substantia, sed ex utilitate, quam in ordine ad actus humanos importat, & ideo cum non est tanta rerum differentia in substantia; vel qualitate, quin illæ se æqualiter, aut pene æqualiter habeant in ordine ad humanam utilitatem, emptori non fit iniuria, si diuersitas ex qua nullum dispendium patitur, non detegatur. Secus esset vero si notabilis aliqua differentia daretur in ordine ad humanam utilitatem, vt si vinum Arbofianum vim aliquam medicinalem haberet, ratione cuius venale quæreretur. Quomodo ex D. Thom. 2. 2. quest. 77. art. 2. ad 1. nonnullisque aliis, quæ commemorat & sequitur Petrus à Nauar. lib. 3. De vestit. cap. 2. num. 65. regulariter illicitum est vendere aurum alchimicum pro vero auro, quia illud non valet ad omnes vsus veri auri, vt ad exhilarandum, aut ad medicandum. Quanquam, vt habent in verbo Alchimia, Caiet. & Sylue. quest. vlt. ipsum vendi potest pro eo quod ipsummet est; nempe pro auro non vero, sed alchimico, quia nulla est iniustitia vendere rem pro eo quod ipsa est, & valet.

Quoad posteriorem autem partem dubij, de his qui vinum lymphatum, aut alias res mixtas vendunt emptoribus ignorantibus. Respondendum est distinctione cum Medina Cod. De reb. restit. quest. 34. sub finem, nempe quod tales aliquando peccent, & ad restitutionem teneantur; vt quando talis mixtio nociva est proximo, id quod verū est, siue venditor descendat in pretio, siue non. Item quando res non valet tantum mixta, quanti pura, etiam si mixtio nullum damnum, aut periculum sit allatura, & venditur tanquam pura, maxime si diminutio proueniens ex mixtione sit notabilis. Non peccent autem, nec ad restitutionem teneantur, quando mixtio non facit rem ad vsum eum, ad quem emitur, minoris valoris, aut utilitatis esse, quam si illa nō interuenisset, resque ipsa pura esset, aut quando ex mixtione tam parua diminutio facta est, vt homines nihil de ea curent, aut saltem secundum rectam rationem nihil curare debeant. Ex quibus intelligitur quid sit iudicandum de Pharmacopolis dantibus, vt vocant, qui pro quo; nempe cum ab eis petitur certum oleum, vel vnguentum quod non habent, dant aliud. Nos enim excusantur nisi dent, quod sit eiusdem effectus, atque virtutis, iustoque pretio vendant, vt satis intelligitur ex dictis. Intelligitur etiam aurifices licite eodem pretio, quo aurum, vel argentum, vendere illud metalli genus quod solet auro, vel argento misceri, ad ipsum bene conuertendum, & solidandum; dummodo admisceant solummodo illud quod necessarium est, & in vsu; quia per eam admixtionem aurum, vel argentum non fit minoris valoris, aut utilitatis.

Tertium dubium; an sicut ob rei defectum occultum venditor teneatur descendere in pretio, per legem, aut communem æstimacionem taxatofic emptor sciens rei occultam virtutem teneatur ascendere supra pretium similiter taxatum.

AD huius plenioris explanationem faciunt quæ habet Molina in citata disput. 353. concl. 4. Patet autem respondere potest; eadem ratione qua venditor peccat contra iustitiam, vendendo rem defectuosam pro integra; peccare quoque emptorem emendo rem integram pro defectuosam. Nam hic sicut ille violat leges commutatiuæ iustitiæ. Attamen quando in re venali, vt in gema, virtus aliqua specialis latet, cõmuniter etiã peritis ignota, non teneatur peritissimus aliquis eam emens talē virtutem detegere, dummodo soluat pretium lege, vel communi peritorum æstimacione constitutum. Probat, quia tale pretium est iustum, cū sit illud, quo cõmuniter secundum circumstantiã loci, & temporis, res eiusmodi æstimatur. In quã æstimacionem singularis illa virtus non cadit, quia non cognoscitur, sicut nec thesaurus occultus in agro sub eius æstimacionem cadit; ad eo vt is qui thesaurum nouit emens agrum pretio, quo cõmuniter æstimatur, nihil refundere teneatur, vt in Enchir. cap. 17. num. 175. habet Nauar. ex D. Thom. 2. 2. quest. 66. a. 1. 5. ad sc. c. un. & sequitur Sotus lib. 6. De iust. & iure, quest. 3. a. 1. 2. sub finem. Atque ex his intelligitur ratio cur cõscatur excusandi

339.

340.

INAL
LIXIS
J. P. ...
V

Hispani qui ad Indos primi venerunt, vili pretio ab eis ementes gemmas, quæ hic magni sunt, nempe quia emerunt pro pretio quod secundum communem illius Reipub. æstimationem putabatur iustum, neque tenebantur indicare eis quanti fierent tales res in Eûropa.

Quartum dubium; an possit quis mercem suam vendere pretio currente, quas scit intra paucos dies ob futurum aduentum aliarum minus valituras.

DE hoc post D. Thomam 2. 2. quæst. 7. art. 3. ad quartum agunt interpretes ipsius ibid. & Sotus in 6. De iust. & iure, quæst. 3. art. 2. sub finem: præterea Gabr. 4. distinct. 15. quæst. 10. art. 3. dub. 3. Conrad. De contractibus, quæst. 62. Medina in God. De rebus restit. q. 35 & Summularij in verbo Emptio, vt Syluester, quæst. 15. Ang. §. 26. itemq; Couar. ad reg. Peccatum, par. 2. §. 4. num. 6.

341. CERTVM EST autem primo, quod cum res emitur statim consumenda, ea vendi possit integro pretio currente. Ratio est, quia in ordine tantummodo ad eum usum, minime postea futura æstimationem habet; atque adeo iustum pretium illius est, quod hic, & nunc valet secundum æstimationem communem.

Certum est secundo, quod si vtrique contrahentium incognita sit futura pretij variatio, licitum sit vendere pro pretio currente, neque venditorem teneri ad aliquam restitutionem ob secutum postea illius decrementum, sicut ad nullam teneretur emptor venditori, ob illius incrementum. Ratio est, quia cum neuter tunc decipiat alterum, æqua debet esse vtriusque conditio.

Certum est tertio, quod si vtrique fuerit nota futura mercium copia, licite possit pretium currente accipi ab emptore consentiente in illud sua sponte; quia nolenti, & scienti non fit iniuria.

342. TOTA ergo difficultas est, quando emptore ignorante, venditor scit futuram pretij variationem. De qua sententias oppositas referunt Petrus à Nauar. lib. 3. De restit. cap. 2. à num. 67. Ludouicus Molina in epe memorato tractatu 2. disput. 354. Vnam negantium id esse licitum, quæ est Conrad. ac Medina, & tunc probabiliorque contraria existimatur à Gabriele. Alteram vero affirmantium id esse licitum, quæ est D. Thomæ, Caiet. Sylu. Soti, Couarruiz, & recentiorum cõmunis, & sine scrupulo teneri potest tanquã habens multos, & bonos authores, & fundata in bona ratione, qua ostenditur in eiusmodi venditione nõ peccari contra iustitiam; nempe quod per eam res vendatur iusto tantum pretio lege, aut communi hominum æstimatione constituto; cuius iustitiam priuata notitia venditoris non variat, vt nec ignorantia variaret; cum (vt in præcedenti num. 270. habitum est) vbi publica taxatio mercis, à lege, vel Principe facta est, cõmunis hominum æstimatio non habeat locum, nec vbi est communis æstimatio, locum habeat priuatum vnius hominis iudicium. At in casu proposito solus venditor est qui ob notitiam ad futuram, vilius æstimat mercem. Non ideo igitur variatur pretium currente; nec venditor ipse tenetur ex iustitia descendere in eo, aut aliquid restituere si vendat; sicut nec tenetur alius qui ignorauerit ad futuras merces. Nam re ipsa merces illa non valet plus in manu ignorantium alias similes superuenturas, quam in manu id scientium. Deinde scientia futuræ penuriæ, quam aliquis particularis habet, non obstat quin possit emere pretio currente. Ergo nec scientia futuræ abundantia obstat quin vendere possit pretio item currente, cum par sit ratio, parque conditio contrahentium in contractibus venditionis, & emptionis, qui sunt reciproci, antecedens vero patet ex eo quod Ioseph peccatum iniustitiæ alioqui commisisset, quando ex Genes. cap. 41. triticum emit pretio currente, sciens priuata scientia, non multo post futuram penuriam, quam si Egyptij similiter sciuissent, nunquam tam vili pretio illud vendidissent.

343. Sed dices, esto non peccetur contra iustitiam in ea venditione; peccari tamen contra charitatem. Respondetur, D. Thomam contrarij indicasse loco cit. cum ait abundantioris virtutis esse manifestare abundantiam futurarum mercium, aut minuere de pretio; quod idem est ac si diceret esse opus supererogationis, seu consilij, cuius cõtrarij non est pecca-

num. Quamquam negandum nõ est quin aliquid quando possint in eo committi peccatum contra charitatem. Quandoquidem iudicandum est ex communi lege charitatis, qua tenemur bono proximi consulere, quando sine magno detrimento proprii id possumus. Et ita, si Petrus sciens cras ad futuram magnam frumenti copiam, Paulusque vellet ab ipso magnam quantitatem hodie pro currenti pretio emere, vnde fieret vt ad paupertatem redigeretur, Petrus ex charitate tenebitur monere ipsum, vt in diacraftinũ expectet; non vero, si ob talẽ monitionẽ Petrus ipse esset in similitudine paupertatis redigendus, quia bene ordinata charitas incipit à se ipso.

344. SUPEREST vt respondeamus duabus obiectionibus, quæ contra propoliam sententiam fieri possunt. Prior est, iustum rerum valorem non desumi ex quacunque communi æstimatione, sed ex prudenti & discreta, qualis non est illa quæ procedit ex ignorantia & errore cõmuni, cum si scirent proximam rerum abundantiam, non æstimarent eas tanti, quanti æstimant. Respondendum est, quod etsi in communi æstimatione, qua iustum pretium constituitur, contingat decipi ob ignorantiam, non contingere tamen agere imprudenter, quando ignorantia fuerit eorum conditionum quas sciri nõ requirebatur, vt eas quæ fortuito, & præter omnium expectationem accidunt, velut in nostro casu, copia mercium nullatenus expectata cõmuniter. Ex qua ferre iudicium de communi valore rerum, ac iustum earum pretium constituitur; non prudentia, sed imprudentia potius tribueretur rationẽ habere illius in tali mercium æstimatione.

Posterior obiectio est, perinde iniquum esse, rem vendere pretio integro, cum ipsum breui minuendum esset, ac vendere pro integra, eam quæ est defectuosa. Sicut igitur in pretio rei defectuosa descendendum est secundum quantitatem defectus, ita etiam descendendum est in pretio rei statim ob futuram copiam minus valitura. Respondendum est, disparẽ rationem esse, quia defectus rei, sunt conditiones intrinsecæ in illius substantia, aut quantitate, aut qualitate consistentes, quæ considerandæ sunt ad constituendum iustum pretium ipsius: siquidem constat aliud esse pretium rei in substantia, vel quantitate, vel qualitate defectuosa, & aliud rei integræ.

Copia vero, & cætera quæ pendunt ex causa fortuito, aut libera hominum voluntate, sunt extrinsecæ conditiones rei venalis; ideoque iustum pretium ipsius non est æstimandum ex illis, per quas nec in sua bonitate, aut valore naturali, nec in sua substantia vel, quantitate ipsa res mutatur. Per accidens tamen fit, vt ex talibus iustum rei pretium eo nomine pendeat, quod quod in commune hominum notitiam venerint, mutetur æstimatio communis, ex qua determinari debet, quis sit valor, ac iustum pretium rei. Constitutum sit igitur, venditorum debere detegere vitia presentia quæ sunt in re, non autem commoditates illius extrinsecas. Ideoque Thales, de quo Aristot. 1. Polit. capite 7. minime reprehenditur, quod cum ex astris, aliisque naturalibus causis præuidisset futuram magnam annonæ inopiam, emit pretio presentis quantitatem potuit illius copiam, ac deinde vendidit multo carius; cuiusmodi aliquid patriarcham Ioseph fecisse in Egypto ante attingimus ex cap. 41. Geneseos.

345. EX HAC propositi dubij explicatione, pro praxi inferretur primo, eum qui scit legem esse condendam, qua pretium frumenti, aut pecuniarum valor minuetur; posse tuta conscientia vendere frumentum pretio currente, & mutuo dare pecuniam reddendam in valore quem ea tunc habet, non minus quam cæteri possint non habentes talem notitiam, ac quam possit ipse, si eam non haberet. Neque enim consentaneum est ipsum inde fieri deterioris conditionis. Quod si plus frumenti, aut pecuniæ distraheret ob notitiam futuræ diminutionis, quam esset alioqui distracturus, fraudulenter alliciendo ad emendum, aut mutuo accipiendum, peccabit contra iustitiam, & tenebitur rescire detrimentum inde acceptum ab iis, qui nisi ea fraude essent inducti, emptionem, aut mutationem distulissent in aliud tempus, in quo non esset passibile detrimentum. De qua re plenius Molina in citata d. sp. 354. à vers. In hoc tenen.

346. Inferretur secundo, quod tum idem sub fin. in eiusd. m. diffinit. habet ante solutionem argumentorum, tum Petrus à Nauar. lib. 3. De restit. cap. 2. num. 81. non peccare eum qui sciens oblationem futuram,

uturam, vendit res suas pretio corrente, aut qui locat domum suam in vrbe in qua est curia regia, sciens breui inde discessuram: vitur enim iure suo praeferendi proprium commodum alieno, nec impeditur ex parte rei, cui extrinseci sunt tales defectus, nec ex parte contractus, quia, ut supponimus, fraudis, dolus, aut metus non dedit ei causam, nec ex parte pretij, quia, ut item supponimus, est iustum secundum legem, aut communem estimationem.

Inferat tertio, quod vendens pretio currenti librum quem scit prohibitum iri, peccet, nisi praemoneat emptorem de defectu, propter quem prohiberi debet; talis defectus est intrinsecus. Inferat quarto, quod habet Nauar. in Enchir. cap. 23. num. 89. Si quis vendat rem ob haerem, vel aliud crimen constitutam, peccare contra iustitiam, si probabiliter credat condemnationem criminis futuram. Nam is quoque defectus est intrinsecus, ob eumque exponit emptorem periculo perdendi suum pretium. Quamquam si ad hoc occultum esset crimen, ut omnino crederetur non esse in iudicio condemnandum, quia cessaret omne eiusmodi periculum, excusationi locus esset, quia cessante causa cesset effectus. Cap. Cum cessante, De appellationibus. Inferuntur quoque alia, de quibus erit similiter iudicandum.

De obligationibus emptoris.

PRATER obligationes quae ex dictis colligi possunt, ob reciprocam naturam venditionis, & emptionis; dantur quaedam propriae emptoris. Prima, qua tenetur iustum pretium solvere integrum tempore constituto. Secunda, qua tenetur restituere, si rem minoris emerit quam sit iustum illius pretium. Tertia, qua tenetur praemovere venditorem de pretio iusto rei vendite. Quod aduerte fieri posse dupliciter, vno modo generaliter, videlicet praemouendo rem pluris valere, quam petat, non expresso speciatim illius iusto pretio. Altero modo specialiter, nempe expresse praemouendo quodnam sit iustum pretium.

Atque prior modo praemouisse sufficit iudicio Caeterani in verbo Emptio, sub initium. Et ratio est, quia audiens rem suam valere pluris, quam pro ea petat, nolens tunc posse, de iusto pretio inquirere, censetur illud quod plus est, liberaliter donare, si omnis fraus, dolus, & metus absit. Sed minime videtur eidem auctori assentiendum in eo, quod ibidem excusat a peccato dicentem ignorantis; ego a te tanti eman gemmam, si tu mihi libere remittas, vel dones si quid pluris valuerit. Nam neutro modo venditor praemouet de iusto pretio rei; cui id ne quidem in genere sit dicere, tua res pluris valet. Quocirca ex parte venditoris, qui per inuincibilem ignorantiam errat in eo quod agit, emptio efficitur inuoluntaria; iuxta trium illud; Nihil voluit, nisi cognitum.

Postremo, emptor si fuerit in culpabili mora pretium soluendi tempore statuto, tenetur perinde ac venditor, tam de leui culpa, quam de lata, & dolo; iuxta legem Custodia, & legem Si vendita, ff. De periculo, & commodo rei vendite. Et ratio est, quia talis contractus in iura bonum vtriusque; unde fit, ut vterque teneatur diligentiam adhibere, quam adhiberet in re sua, immo exactiorem hoc sensu, quod etsi aliquando soleant homines esse negligentes in suis rebus, non ideo tamen possunt esse circa rem venditam.

Aduerte obiter, venditorem si rem ex aliena pecunia suo nomine emat, illam acquirere sibi, non ei cuius erant pecunia, ex lege Si ex ea, Cod. de rei vindicatione. Id quod patitur aliquot exceptiones. Nam emptum ex pecunia Ecclesiae, est Ecclesiae, & emptum ex pecunia pupilli, aut minoris a tutore, vel curatore, sit pupilli, aut minoris; ac emptum ab vno coniugum ex pecunia alteri eorum donata, sit eius cuius est eadem pecunia. De quibus videri possunt in verbo Emptio Angelus, §. 12. & Syluester quaest. 22.

CAPVT XXIV.

De periculo, & commodo rei vendita.

SUMMARIUM.

350 Statim ac perfecta est venditio, periculum & commodum rei venditae perit in emptorem, nisi venditio sit conditio-

351 Cuius si periculum rei, cum venditio facta est sub distinctione, aut indeterminate.

352 De qua culpa venditor teneatur, & ad quam, cum fuerit in mora tradendi rem venditam.

353 De re vendita, quae publicatur, & de venditae, quae constituitur pondere & mensura.

354 De re, in qua gisari solent.

355 De fructibus rei venditae.

DE hac re extat tit. 6. in lib. 18. Digestorum, & 48. in lib. 4. Codicis, de eaque nonnulla habent in verbo emptio Angelus, §. 11. & Syluester quaest. 2. & 3. Trademus autem aliquot documenta.

PRIMUM est. Regulariter statim atque emptio perfecta est modo proposito in praeced. num. 248. periculum, & commodum rei venditae, etiam si nondum sit tradita, ad emptorem pertinere. Venditorem enim liberum esse ab obligatione; quidquid acciderit absque dolo, vel culpa ipsius, post perfectam emptionem, ex lege Id quod, ff. tit. citato, & lege prima, ac ex lege Cum inter, Codic. titulo item citato; atque ex §. Cuius autem, Institutis de empt. & vendit. Et ratio est quod de iure gentium, deque mente contrahentium sit, ut celebrato venditionis contractu, res vendita sit emptoris, cum suis eventibus. Dixi regulam, quia multi dantur casus in quibus id patitur exceptionem, prout sequentia documenta indicabunt.

SECUNDUM est. Regulariter statim atque emptio perfecta est modo proposito in praeced. num. 248. periculum, & commodum rei venditae, etiam si nondum sit tradita, ad emptorem pertinere. Venditorem enim liberum esse ab obligatione; quidquid acciderit absque dolo, vel culpa ipsius, post perfectam emptionem, ex lege Id quod, ff. tit. citato, & lege prima, ac ex lege Cum inter, Codic. titulo item citato; atque ex §. Cuius autem, Institutis de empt. & vendit. Et ratio est quod de iure gentium, deque mente contrahentium sit, ut celebrato venditionis contractu, res vendita sit emptoris, cum suis eventibus. Dixi regulam, quia multi dantur casus in quibus id patitur exceptionem, prout sequentia documenta indicabunt.

TERTIUM est. Si venditio fiat in scriptis, periculum ad venditorem ante scripturam perfectam spectare; cui neuter agere possit aduersus alterum, donec ea perficiatur, ex lege Contractus, ff. De fide instrumentorum. Quod quidem, ut Angelus & Syluester a monent intelligendum est, cum inter ipsos conuenit, ut contractus non ante valeat quam si scriptura sit perfecta; ex lege Cum inter, Cod. De probationibus. Secus est enim, contractus ab initio simpliciter fiat, & postea ad probationem scriptura conficiatur; ex lege Contrahitur, ff. De pignoriibus. Porro scriptura intelligitur esse perfecta, si contrahentibus recitata, lectaue fuerit, ac vtriusque probata; ex citata lege Contractus.

QUARTUM est. Si venditio sit sub alternatione seu distinctione, v.g. vendo tibi hunc, vel illum equum meum; si vnus eorum dem equorum agerit, tenebitur venditor alterum dare; quia primus perit ipsi, si vterque perierit, emptor tenebitur posterioris pretium soluere; aut si vterque simul perierit, pretium soluere illius ex duobus quem voluerit; sicut venditor potuit ex duobus superstitibus dare eum quem voluit; ex lege Si in emptione, §. penult. ff. De contrahenda emptione.

QUINTUM docum. est. Si aliquid venditum est indeterminate, ut tot mensura tritici, aut olei, aut tot oues, non designando in individuo quas oues; tunc si illa pereant ex quibus venditor soluere decreuerat; aut sic deteriorentur, non habeant qualitates eas cum quibus emi intelligebantur, venditori ipsi, non autem emptori perire, vel deteriorari. Ratio est, quoniam emptor per talem contractum nullam rem in singulari comparauit sibi; sed solum obtinuit ut traderetur sibi res talis speciei, & qualitatis; neque venditor vllam praese in particulari tenebatur ei dare; sed aliquam indefinite. Unde fit, ut quaecumque res illius speciei pereat apud venditorem, pereat ipsi, non autem emptori. Idque est, quod Iurisperiti aiunt, genus perire non posse; argum. ito textus in lege Incendium, Cod. Si certum petatur. Aduerte tamen, si illud quod ita debetur in genere quoad valorem varietur, commodum & incommodum inde resultans pertinere ad emptorem, ut colligitur ex Cap. Nauiganti De vsuris.

Aduerte etiam ex Syluester in tit. quaest. 3. documentum istud non procedere, quando genus non est determinatum, seu quando venditur certum, de incertis; ut vendo tibi decem sextaria ex hoc dolo, & vnum asinum ex his quos possideo. Si enim totum quod est in dolo effundatur, aut omnes

350.

151.

INAL
LIXIS
P
V

